

© Uluslararası **İnsan Bilimleri** Dergisi

ISSN: 1303-5134

www.insanbilimleri.com

Cilt: 4 Sayı: 1 Yıl: 2007

1963'TEN GÜNÜMÜZE, YEREL SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE

TÜRKİYE'NİN SİYASİ YAPISI

Yrd. Doç. Dr. D. Ali ARSLAN (*)

ÖZET:

Bilindiği gibi toplumlar karşılıklı ilişki ve etkileşim içindeki kurumlardan oluşur. Yapısal-işlevselci sosyoloji perspektifinden bakıldığında toplumda altı temel kurum vardır. Her kurum toplumsal yapı içinde belli başlı işlevler yerine getirir. Bu toplumsal kurumların yerine getirdiği işlevler, toplumsal yapının varlığı ve devamı açısından hayati önem taşır. Siyaset kurumu da, bu altı temel toplumsal kurumdan bir tanesidir.

Bu çalışmada, siyaset sosyolojisinin yöntem ve teknikleri kullanılarak, yapısal-işlevselci bir bakış açısından hareketle, 1963'ten günümüze yerel seçim sonuçları temelinde Türkiye'nin genel siyasi yapısının incelenmesi hedeflenmiştir. Bir başka anlatımla, yerel seçim sonuçları temelinde Türkiye'de siyasi erkin oluşumu, şekillenmesi, işleyiş ve değişim düzenliliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için 1960'lı yıllardan günümüze, son 43 yılın yerel seçim sonuçları incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler:

Türkiye, Türk toplumu, Yerel Seçimler, Türkiye'de Yerel Seçimler, Siyasi Yapı, Siyaset Sosyolojisi, Türkiye'nin Siyasi Yapısı.

(*) Sosyolog ve siyaset bilimci. İngiltere'de "University of Surrey" de, Sosyal bilimler metodolojisi alanında yüksek lisans (MSc.) ve yine aynı üniversitede, siyaset sosyolojisi alanında doktora (PhD) yaptı. Sosyolojinin değişik dallarında çok sayıda akademik çalışması bulunan araştırmacı Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde dekan yardımcısı, orta öğretim sosyal alanlar eğitimi bölüm başkanlığı görevlerinde de bulundu. Halen, Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Adres: Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümü, Çiftlikköy Kampusu,
33100-Mersin / TÜRKİYE,

Tel: (0324) 361 00 01/ 46 83, **Belgegeçer:** (0324) 361 00 46, **GSM:** 0532 270 81 45,

E-posta: aliarslan@mersin.edu.tr cimderaslan@hotmail.com

ABSTRACT

Socio-Political Structure of Turkey in Local Elections Since 1963 up to Date (Last 43 Years)

This study aims to analyse socio-political structure of Turkish society at the basis of the results of Turkish Local elections since 1963 up to date. Documentary and historical research techniques will be used during the study.

Key Words:

Turkey, Turkish Society, Local Elections, Turkish Local Elections, Political Structure, Political Sociology, Political Structure of Turkey.

1. GİRİŞ:

Demokrasi kısaca, halkın yönetimi demektir. Eski Yunanca'da halk anlamına gelen “demos” ve güç anlamına gelen “kratos” sözcüklerin bileşiminden doğmuş bir terimdir (Çeçen, 2000: 55). Bazıları demokrasiyi bireyci bir yaklaşımla tanımlarken, bazıları bu tanımları toplumcu bir yaklaşımla yapar. En çok bilinen demokrasi tanımı Abraham Lincoln tarafından yapılmıştır. Lincoln'e göre “demokrasi halkın halk tarafından, halk için ve halk adına yönetimidir.”

Demokrasi insanlara, kişilik ve yeteneklerini geliştirebilecekleri en elverişli toplumsal ortamları hazırlar. Demokratik sistemde halkın yönetime doğrudan katılımı esas olmakla birlikte, artan nüfus ve git gide karmaşıklaşan toplumsal ve siyasal yapının da bir sonucu olarak günümüz toplumlarında, antik Yunan'da olduğu gibi, doğrudan katılımın esas olduğu bir demokrasiden söz etmek olanaksızdır. Tarihsel süreç içinde, demokrasi anlayışı da evrimleşerek, doğrudan katılımcı demokrasi yerini, çoğulcu-temsili demokrasi modeline bırakmıştır. Kışlalı'nın da (2003: 238–239) belirttiği gibi çağdaş demokrasiler liberal demokrasi ve sosyal demokrasi olarak 2 kategoride incelenebilir.

Demokratik sistemin en vazgeçilmez unsurlarından birini muhalefet oluşturur. “İktidar her siyasal sistemde vardır. Ancak, muhalefetin yasal olarak tanındığı ve güvence altına alındığı tek siyasal sistem demokrasidir” (Kışlalı, 2003: 244). Demokratik sistemler, toplumdaki her kesimin yasal zeminlerde bir araya gelip örgütlenerek (Duverger, 1993; Teziç, 1976), siyasal iktidarın şekillenmesinde söz sahibi olma savaşımına uygun zemini hazırlar. Bu siyasal mücadele sürecinde iktidara ulaşmanın yolu, seçimler de elde edilen başarıdan geçer. Siyasal partilerin, iktidar mücadelesindeki başarısını onların, bireylerin tutum ve davranışlarını şekillendirme becerileri belirler. Seçimlerin temelinde ise, “insanın

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

akıllı bir yaratık olduğu ve kendisi için iyi olanla, kötü olanı ayırt edebileceği” (Kışlalı, 2003: 238) varsayımı yatar.

Bireyler seçimlerde oy verirken, vatandaşlık görevlerini yerine getirmenin ya da insan olarak en temel haklarından birini (Çeçen, 2000) kullanmanın ötesinde bir siyasi davranış sergilemektedirler. Seçimlerdeki siyasal tercihleri ile bireyler, ülkenin yönetimine belirli bir dönem süresince yön verecek, toplumun değişim rotasını, toplumdaki bireylerin uyacakları kuralları ve oynayacakları rolleri belirleyecek (Arslan, 2003) güce ve konuma sahip siyasi elitlerin (Arslan, 2005-a; Arslan, 2005-b; Arslan, 2005-c; Arslan, 2004; Frey, 1965) kimler olacağını, bunun da ötesinde ülkenin bugünü ve yarınlarını şekillendirecek siyasal sistemi (Kışlalı, 2003: 238–268) de belirlemiş olmaktadır. Kısacası bireyler bu davranışları ile siyasal gücün (Bachrach, 1961), siyasi partiler (Albayrak, 2004; Ayata, 1992) arasındaki dağılımı belirlemekte ve toplumsal iktidarın yapısını (Dahl, 1961) da şekillendirmektedirler (Glasgow & Alvarez, 2005: 245–248).

Öte yandan, bireylerin seçimlerdeki siyasi davranışları, siyasi gücün dağılımı ve iktidarın şekillenmesi üzerinde doğrudan etkili olmakla birlikte, siyasi partilerin siyasi güçten aldıkları pay, seçimlerde aldıkları oyla paralel oranlarda olmayabilmektedir. Bu orantısızlık, büyük ölçüde seçim sisteminden (Golder, 2005: 103–121) kaynaklanmaktadır. Seçimler konusunda vurgulanması gereken bir başka husus da, dünyada uygulanan seçim sistemlerinin (Yuval & Herne, 2005) oldukça çok ve çeşitli olduğu gerçeğidir. Ülkedeki siyasi rejimin ya da demokratik sistemin türü, örneğin başkanlık sistemi, parlamenter sistemin ya da karma sistemin uygulanıyor olması gibi etkenler, seçimlerde temel alınan sistemin üzerinde belirleyici rol oynar (Golder 2005: 117–119). Dünya genelinde bugüne kadar 261 değişik seçim sisteminin uygulanmıştır (Golder, 2005: 107). Seçimler, özellikle de demokratik seçim sistemlerine dayalı seçimler dikkate alındığında, dünyadaki demokratik ülkelerin sayısı diktatörlükle yönetilen ülkelerin sayısını ancak 1992 yılında, geçebilmiştir. Öte yandan, 1946 yılında dünyada 67 bağımsız ülke var iken bu sayı 2000 yılında 190'ı bulmuştur (Golder, 2005: 105). Bununla birlikte, dünya genelinde siyasi değişimin yönü demokrasinin lehine bir gidişat sergilemektedir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ:

Bireylerin siyasi tutum ve davranışlarının (Aksoy, 200: 31–32) toplumun ve siyaset kurumunun yapı ve işleyişine etkisi, siyaset sosyolojisi alanında çalışan sosyal bilimciler için oldukça önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Özellikle genel seçimler (Azpuru, 2005; Colomer, 2005; Dardanelli, 2005; LeDuc, 2005; Schaap, 2005; Sullivan, 2005; Thalang, 2005) ve başkanlık seçimleri (Rybar,

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

2005; Jones, 2005; Sagas, 2005; Wong, 2004), dünyada birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve önemli çalışmalar ortaya konmuştur. Bununla birlikte, hem ülkenin genel siyasi yapısı ve hem de yerel siyasi yapının şekillenişinde belirleyici rol oynayan yerel seçimlere (Game, 2004; Coulson, 2004), genel seçimlere gösterilen ilginin gösterildiği söylenemez (Green, 2003: 1083–1084). Ülkemizde de durum pek farklı değildir. Bu yüzden çalışmada araştırma konusu olarak yerel seçimler seçilmiştir.

Araştırmada, dünden bugüne Türkiye'nin siyasi kültüründeki değişim incelenirken, bireylerin siyasal tutum ve davranışlarının Türk toplumunun genel siyasi yapısına yansımaları temel alınmıştır. Bu bağlamda siyaset sosyolojisinin metot ve teknikleri (Altunışık, 2004; Bulmer, 1994; Gilbert, 1994) kullanılarak, 1960'lı yılların başından günümüze, Türkiye'de siyaset yapma geleneğine ve bu geleneğin zaman içindeki değişimine de bir ölçüde ışık tutulmuş olacaktır. Bunu yaparken, tümevarımcı bir bakış açısından hareketle, bu süreçteki yerel seçimlerin, Türkiye geneli bakımından sonuçları incelenerek Türk toplumunun genel siyasi yapısı ortaya konmuş olacak.

3. DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE SİYASİ KATILIM KÜLTÜRÜ:

Başta da vurgulandığı gibi seçimler, demokratik sistemin en önemli unsurlarındandır. Seçimlerdeki siyasal davranışları ile bireyler, siyasal gücün şekillenişine karar vermekte ve siyasi partiler arasında dağılımını belirlemektedirler. Bazı araştırmacılar, seçimlere katılım oranı ile toplumların sosyal ve ekonomik gelişmişliği arasında doğrudan bağlantı olduğunu vurgulasalar da, seçim sonuçlarına yönelik araştırmaların ortaya koyduğu bulgular bu kuralın her zaman işlemediğini göstermektedir. Örneğin, 28 Mart Gürcistan Parlamento seçimlerinde seçimlere katılım oranı yüzde 82, Ocak 2004 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 83 olarak gerçekleşmiştir (Jones, 2005: 307 ve 310). Latin Amerika ülkelerinden Dominik Cumhuriyeti'nde, 2004 başkanlık seçimlerinde bu oran yüzde 72,8 olmuştur (Sagas, 2005: 158). Endonezya'daki 1999 seçimlerinde yüzde 94, 2004 seçimlerinde yüzde 84 (Thalang, 2005: 330); Guatemala'da 2003 başkanlık seçimlerinin ilk turunda yüzde 57,9, ikinci turunda yüzde 46,78 (Azpuru, 2005: 146); Kamboçya 2003 parlamento seçimlerinde yüzde 81,5 (Schaap, 2005: 134); İsviçre 2003 Ulusal Konsey seçimlerinde yüzde 44,5 (Dardanelli, 2005: 137); Slovakya 2003 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda yüzde 47,9, ikinci turunda yüzde 43,5 (Rybar, 2005:337); İngiltere'de 1975 yılından bugüne yapılan yerel seçimler de yüzde 36 ile yüzde 49 (Rallings, 2005: 398–399) arasında gerçekleşmiştir.

Dünyanın farklı bölgelerindeki ülkelerin bazılarında, son seçimlerde gerçekleşen seçimlere katılma oranları dikkatle incelendiğinde durumun, hiç de iddia edildiği gibi olmadığı, hatta “siyasi katılım ile

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

bireylerin ve toplumların sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri arasında tersine bir ilişki” olduğu bile söylenebilir. Fakat asıl vurgulanması gereken, bireylerin siyasete olan ilgilerini ve seçimlere katılım oranları üzerinde, yalnızca sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi değil, toplumların kendine özgü toplumsal dinamikleri ve içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve siyasi koşulların da belirleyici rol oynadığı gerçektir. Özellikle de dönemsel etkenlerin (seçim döneminde, hem toplumun içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve siyasi koşullar, hem de dış sosyo-ekonomik ve siyasal durum, bölgesel koşullar ve dünya konjonktürü, ... gibi) belirleyici özelliği daha da ağır basmaktadır.

Tablo 1: 1963'ten Günümüze Türkiye İl Genel Meclisi Seçimlerine Katılım Oranı

	Türkiye Genelinde Seçimlere Katılım Oranı (%)
2004 Yerel Seçimleri	75.28
1999 Yerel Seçimleri	86.85
1994 Yerel Seçimleri	91.79
1989 Yerel Seçimleri	81.47
1984 Yerel Seçimleri	90.87
1977 Yerel Seçimleri	61.88
1973 Yerel Seçimleri	61.72
1968 Yerel Seçimleri	65.75
1963 Yerel Seçimleri	77.64
Ortalama Katılım Oranı	77.03

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

1963'ten bugüne, Türkiye’de gerçekleştirilen yerel seçim sonuçları incelendiğinde de, yukarıda vurgulanan gerçekleri destekler doğrultuda bulgularla karşılaşılır. İncelenen süreçte, Türkiye genelinde yapılan 9 yerel seçimde, seçimlere katılım oranı ortalama yüzde 77.03 olarak gerçekleşmiştir. Tablo 1 ve Grafik 1’de de görüldüğü gibi, il genel meclisi seçimlerine en düşük katılım oranı, yüzde 61.72 ile 1973 yerel seçimlerinde olmuştur. Türkiye’de seçimlere katılım ve ilginin en üst düzeyde olduğu seçimler ise, 1994 yerel seçimleridir. 1994 il genel meclisi seçimlerinde Türkiye genelinde, seçimlere katılım oranı yüzde 91.79 olarak gerçekleşmiştir. 1980 askeri darbesinden sonra gerçekleştirilen ilk yerel seçimlerde de, katılım oranı oldukça yüksek ve 1994 seçimlerine katılım oranına çok yakındır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

1980 askeri müdahalesinden (Arslan, 2003-b) sonra Türkiye genelinde, yerel seçimlere katılım oranlarında çok hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Darbe öncesi son yerel seçimlerde (1977 yerel seçimleri) seçimlere ilgi oldukça düşük olmuş ve katılım oranı yüzde 61.88 olarak gerçekleşmiştir. Darbe sonrası ilk yerel seçimlerde ise seçmen katılımı, son derece yüksek olmuştur. Bir başka anlatımla, seçimlere katılım oranı yaklaşık yüzde 50'lik bir artarak, yüzde 90.87'e yükselmiştir. Bu, Türkiye'de yerel seçimlere ne yüksek ikinci katılım oranıdır.

4. 1963 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

Yerel seçim sonuçları sosyal bilimcilere, ülkenin genel siyasi yapısı bakımından olduğu kadar, yerel siyasi yapısının belirlenmesi doğrultusunda da çok önemli ipuçları verir. Bu gerçekten hareketle, ilk olarak 1963 yerel seçim sonuçları incelendi. 1963 yerel seçimleri, 17 Kasım 1963 tarihinde yapılmıştır. Türkiye genelinde AP, CHP, CKMP, MP, TİP ve YTP'nin iktidar mücadelesi verdiği bu yerel seçimlerinden, darbe döneminde kapatılan Demokrat Parti'nin tabanını toplama iddiasıyla yola çıkan Adalet Partisi galip çıkmıştır. 1963 yerel seçimleri, 27 Mayıs 1960 askeri darbesi'nden ve 1961 Anayasası'nın kabulünden sonra yapılan ilk yerel seçimler olması nedeniyle, Türk siyasi tarihinde ayrı bir öneme sahiptir. Bir genel seçim atmosferinde gerçekleştirilen bu yerel seçimler, sonuçları bakımından da, Türk siyasi hayatında genel seçim sonuçlarının doğuracağı etkilere yol açmıştır (Akbulut, 2006-a). Örneğin, seçimler yerel seçim olmasına rağmen, ortaya çıkan sonuçlar, merkezi hükümetin istifasına yol açmıştır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 2: 1963 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli		
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
		Sayı	(%)
1963 Sağ Partiler Toplamı	51.67	561	53.68
Sol Partiler Toplamı	36.39	337	32.25
Diğerleri	11.94	147	14.07
Toplam	100	1045	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-a Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 3: 1963 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)	
	Türkiye Geneli	
AP	45.48	
CHP	36.22	
CKMP	3.06	
MP	3.09	
TIP	0.40	
YTP	6.51	
BAGIMSIZ	5.24	
TOPLAM	100	

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-a Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Oyların partilere dağılımı temelinde sonuçlar incelendiğinde de, bu seçimlerin galibinin sağ partiler olduğu açıkça görülür. Tablo 2 ve 3'te de görüldüğü gibi sağ partiler, oyların yüzde 51.67'sini alarak, Türkiye genelinde belediye başkanlıklarının yüzde 53.68'ine sahip olmuştur. Bir başka anlatımla sağ partiler bu seçimlerde, 1045 belediye başkanlığının 561'ini kazanmıştır. Partiler bazında üstünlük ise 500 belediye başkanlığı (Tablo 4) ile Adalet Partisi (AP)'ndedir. Sol partiler de, yüzde 36.39 oy oranı ile belediye başkanlıklarının yüzde 32.25'ini elde etmiştir. 1963 seçimlerinden ikinci büyük parti olarak çıkan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise yüzde 36.22 oy oranı ile 337 belediye başkanlığı kazanmıştır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 4: 1963 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER	PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1. AP	500
2. CHP	337
3. BAGIMSIZ	139
4. YTP	55
5. CKMP	8
6. MP	6
TOPLAM	1045

Kaynak: *Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-a Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.*

5. 1968 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

17 Eylül 1967 tarihinde yapılması gerekirken, 2 Haziran 1968'e ertelenen 1968 yerel seçimlerinde Adalet Partisi (AP), Birlik Partisi (BP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), Güven Partisi (GP), Millet Partisi (MP), Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) ile Bağımsız adaylar yarışmıştır. Seçim öncesinde artan, parti içi demokrasi tartışmalarının gölgesinde gerçekleştirilen bu seçimlerin (Akbulut, 2006-b), çoğunluğu Adalet Partisi'nden ayrılarak, seçimlere bağımsız giren adayların, 230 belediye başkanlığı kazanması, 1968 seçimlerinin en kayda değer sonucudur.

Genel açıdan değerlendirildiğinde, bir önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de, Türkiye genelinde yine sağ kanadın üstünlüğü göze çarpar. Bununla birlikte, 1968 yerel seçimlerinde aldıkları toplam oy değerlendirildiğinde, hem sağ hem de sol partiler kısmi de olsa, oy kaybetmişlerdir (Tablo 5). Bu seçimlerde sağ partilerin genel oy kaybı yüzde 1,5, sol partilerin ise yüzde 3 civarındadır. Bununla birlikte sağ partilerin kazandıkları belediye başkanlığı, hem sayısal hem de oransal bakımdan bir önceki seçimlerin üstündedir. Tablo 7'de de görüldüğü gibi, sağ partiler Türkiye genelinde 1243 belediye başkanlığının 643 tanesini kazanmıştır. Bu genelde yüzde 55.75'lik bir orana karşılık gelmektedir.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 5: 1968 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli		
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
		Sayı	(%)
1968 Sağ Partiler Toplamı	50.12	693	55.75
Sol Partiler Toplamı	33.24	290	23.33
Diğerleri	16.64	260	20.92
Toplam	100	1243	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 6: 1968 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
AP	49.06
BP	1.64
CHP	27.90
CKMP	1.00
GP	6.62
MP	3.50
TIP	2.72
YTP	0.72
BAGIMSIZ	6.83
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Partiler bağlamında da 1968 yerel seçimlerinin galibi, bir önceki seçimlerde olduğu gibi yine Adalet Partisi'dir. Türkiye genelinde aldığı yüzde 49.06'lık oy ile, 1963 seçimlerine göre oy oranını yaklaşık yüzde 5 arttıran AP, toplam 681 belediye başkanlığı kazanmıştır. Öte yandan solun en güçlü partisi konumundaki CHP, bu seçimlerde yüzde 10'u bulan bir oy kaybı yaşamıştır (Tablo 6). Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu oy kaybı, çıkardığı belediye başkanlığı sayısına da yansımıştır: CHP 1963 yerel seçimlerinde toplamda 337 belediye başkanlığı kazanırken, 1968'de bu sayı 289'a gerilemiştir.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 7: 1968 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER		PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1.	AP	681
2.	CHP	289
3.	BAGIMSIZ	230
4.	GP	24
5.	MP	12
6.	CKMP	6
7.	TIP	1
TOPLAM		1243

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

6. 1973 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

9 Aralık 1973'te gerçekleştirilen 1973 yerel seçimleri, 12 Mart askeri müdahalesinden sonra yapılan ilk yerel seçimler olması bakımından, Türk toplumunun siyasi yaşamında büyük önem taşır. Başta Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Eskişehir olmak üzere toplam 33 ilde CHP, 22 ilde AP, 3 ilde MSP, 1 ilde DP ve 8 ilde Bağımsız adaylar belediye başkanlıklarını kazanmışlardır.

Tablo 8: 1973 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

		Türkiye Geneli		
		Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
			Sayı	(%)
1973	Sağ Partiler Toplamı	44.26	760	46.23
	Sol Partiler Toplamı	42.42	551	33.52
	Diğerleri	13.31	333	20.25
Toplam		100	1644	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-c Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

1973 yerel seçim sonuçları genel olarak incelendiğinde, Türkiye genelinde siyasi gücün dağılımı ve değişim düzenlilikleri konusunda, çarpıcı bulgularla karşılaşılır. Bu seçim sonucunun da teyit ettiği önemli bir bulgu, 1963'ten 1970'li yıllara, sağ partilerin Türkiye genelinde, bir gerileme süreci yaşadığı gerçeğidir. Bu süreç içinde sağ partilerin oy oranı, yüzde 50'den yüzde 44'e düşmüştür. Buna karşın sol partilerin gücünde ise yüzde 9'un üstünde bir artış gözlemlenir. Bir başka anlatımla, sol partilerin toplam oy oranı bir önceki seçimlerde yüzde 33,24 iken, 1973 seçimlerinde yüzde 42,4'e yükselmiştir (Tablo 8). Sol kanadın oy oranlarındaki bu hızlı artış, doğal olarak kazanılan belediye başkanlığı sayısına da yansımıştır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 9: 1973 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
AP	32.32
CGP	2.90
CHP	37.09
DP	10.75
MHP	1.33
MP	0.09
MSP	6.20
TBP	0.41
BAGIMSIZ	8.91
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-c Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 10: 1973 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER	PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1. AP	619
2. CHP	551
3. BAGIMSIZ	293
4. DP	104
5. CGP	36
6. MSP	32
7. MHP	5
8.	4
TOPLAM	1644

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-c Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 9'da da görüldüğü gibi, sol kanadın temsilcisi Cumhuriyet Halk Partisi, aldığı yüzde 37.09 oy oranı ile Türkiye il genel meclisi seçimlerinden galip çıkmıştır. Bununla birlikte Adalet Partisi, il genel meclisi seçimlerindeki yüzde 32.32'lik oy oranına rağmen, belediye başkanlığı seçimlerinde 1644 belediye başkanlığının 619'unu kazanarak, kazanılan belediye başkanlığı sayısı bakımından birinci parti olmuştur. Belediye başkanlığı seçimlerinde de AP'den yüzde 9 daha fazla oy almasına rağmen CHP'nin kazandığı belediye başkanlığı sayısı 551 olup (Tablo 10), bu sayı AP'nin belediye başkanlığı sayısının altındadır.

7. 1977 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

11 Aralık 1977 tarihinde gerçekleştirilen 1977 yerel seçimlerinde on bir siyasi parti yarışmıştır. 1970'li yıllar, Türk toplumun toplumsal ve siyasal hayatında, büyük karmaşa ve çalkantıların yaşandığı bir

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

dönem olmuştur. 1977 yerel seçimleri de bu siyasi kargaşa ortamında gerçekleştirilmiş, önemli seçimlerden bir tanesidir. Bu seçimler Türk siyasi yaşamında, özellikle de yerel seçimler bazında, ilklerin yaşandığı bir seçim dönemi olmuştur. Bu ilklerden belki de en kayda değer olanı, sol partilerin oy oranının Türk siyasi yaşamında ilk kez, sağ partiler toplamının üzerinde gerçekleşmiş olmasıdır. 1968 belediye başkanlığı seçimlerinde başlayan solun Türkiye'de yükseliş trendi, bu seçimlerde tarihi zirvesine ulaşmış ve sol partilerin toplam oy oranı yüzde 48 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 11). Sağ partilerin toplam oy oranında da yüzde 2'lik bir artış olmakla birlikte bu artış, sağın Türkiye genelindeki gelenekselleşmiş üstünlüğünü korumasına yetmemiştir.

Tablo 11: 1977 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli		
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
		Sayı	(%)
1977 Sağ Partiler Toplamı	46.23	807	46.65
Sol Partiler Toplamı	48	714	41.27
Diğerleri	5.77	209	12.08
Toplam	100	1730	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-d Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 12: 1977 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
AP	37.10
CGP	0.63
CHP	41.73
DP	1.00
MHP	6.62
MSP	6.91
SDP	0.03
TBP	0.23
TIP	0.51
TSIP	0.23
BAGIMSIZ	5.00
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-d Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

1977 seçimlerinde yaşanan ilkler partiler bazında da sürmüştür ve seçimin galibi Cumhuriyet Halk Partisi olmuştur. CHP (Kili, 1976), bir önceki seçimlerde aldığı yüzde 37.09'luk oy oranını yüzde 41.75'e yükselterek, bu seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır (Tablo 12). CHP il genel meclisi seçimlerinde gerçekleştirdiği bu çıkışı, Türkiye genelinde 1730 belediye başkanlığının 714'ünü

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

kazanarak da somutlaştırmıştır (Tablo 13). Önceki belediye başkanlığı seçimlerinin geleneksel galibi DP ise, bu seçimlerde Türkiye genelinde toplam 699 belediye başkanlığı kazanabilmiştir.

Tablo 13: 1977 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER		PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1.	 CHP	714
2.	 AP	699
3.	 BAGIMSIZ	200
4.	 MHP	55
5.	 MSP	48
6.	 CGP	8
7.	 DP	5
8.	 TBP	1
TOPLAM		1730

Kaynak: *Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-d Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.*

Bu seçimlerin partiler bazındaki bir başka önemli sonucu da, Milliyetçi Hareket Partisi'nin Türkiye'nin siyasi yapısı içindeki hızlı yükselişidir. 1973 il genel meclisi seçimlerinde yüzde 1.33 oy oranı ve 5 belediye başkanlığı ile marjinal bir parti görünümü sergileyen MHP, 1977 il genel meclisi seçimlerinde gücünü 4 kat arttırmış ve yüzde 6.62'lik oy oranına (Tablo 12) ulaşmıştır. MHP Türkiye genelinde çıkardığı 55 belediye başkanlığı ile de, kitle partisi olma yolundaki ilerleyişini sürdürmüş ve kazandığı belediye başkanlığı sayısı bakımından en büyük dördüncü parti konumuna yükselmiştir. MSP ise bir önceki seçimlerdeki gücünü korumuş, oy oranı bakımından il genel meclisi seçimlerinde dördüncü sıraya yükselmiştir. Kazandığı 48 belediye başkanlığı ile de, MHP'nin ardından beşinci sırada yer almıştır. Demokrat Parti ise, daha önce kazandığı gücünü bu seçimlerde sürdürememiş, oy oranını yüzde 10'dan yüzde 1'e düşürmüştür.

8. 1984 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

25 Mart 1984 tarihinde gerçekleştirilen 1984 yerel seçimlerinin, “12 Eylül ara rejimi’nden” sonra yapılan ilk yerel seçimler (Şener, 2006) olması nedeniyle, yakın Türk siyasi tarihinde ayrı bir yeri vardır. Bu seçimlerde iktidar mücadelesine altı siyasi parti katılmıştır: Anavatan Partisi (ANAP), Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP), Doğru Yol Partisi (DYP), Halkçı Parti (HP), Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) ve Refah Partisi (RP). Özal'ın Anavatan Partisi, 1983 genel seçimlerinde kazanmış olduğu iktidar partisi olma avantajlarını da kullanarak, seçimlerden birinci parti olarak ve önemli bir oy desteğiyle çıkmıştır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 14: 1984 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli		
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
		Sayı	(%)
1984 Sağ Partiler Toplamı	64.23	1222	71.88
Sol Partiler Toplamı	32.63	372	21.88
Diğerleri	3.14	106	6.24
Toplam	100	1700	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-e Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Tablo 15: 1984 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
ANAP	41.52
SODEP	23.35
DYP	13.25
HP	8.76
MDP	7.09
RP	4.40
BAGIMSIZ	1.63
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-e Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Siyasi yelpazenin sağ kanadı, 1983 genel seçimlerinde girdiği toparlanma sürecini bu seçimlerde de, çok büyük bir oy artışı ile sürdürmüştür. Bir önceki belediye başkanlığı seçimlerinde, Türkiye genelinde aldığı toplam oy bakımından solun gerisinde kalan sağ partiler bu seçimlerde, yüzde 46 olan oylarını yüzde 60'a taşımışlardır. Sol partilerin aldığı toplam oy oranı göz önünde bulundurulduğunda ise, 1980 darbesinin (Arslan, 2003-b) Türkiye geneli açısından doğurduğu siyasi sonuçlar, daha çarpıcı bir şekilde gözler önüne serilir: 1980 öncesi son yerel seçimlerde, Türkiye'nin genel siyasi yapısı içinde yüzde 48'lik tarihi bir başarıya imza atan sol kanat, darbe sonrası ilk yerel seçimlerde, yereldeki siyasi gücünün üçte birini yitirmiştir. Olayın daha da çarpıcı boyutu, bir önceki seçimleri galip bitiren sol kanat (Kışlalı, 1994), darbe sonrasında sağ partiler toplamının ancak yarısı kadar, yani yüzde 32.63'lük bir oy oranına ulaşabilmiştir (Tablo 14). Bu sonuçlar, Kenan Evren liderliğinde gerçekleştirilen 1980 darbesinin (Yetkin, 1992), dolaylı yoldan da olsa, Türkiye'de sol kanadı zayıflatıp, sağ siyaset kültürünü ön plana çıkarmak ve güçlendirmek gibi bir işlevi yerine getirdiğini göstermektedir (Kırçak, 1994).

Konu çıkarılan belediye başkanlığı sayısı bakımından irdelendiğinde de bulgular, yukarıdaki yorumları destekler doğrultudadır. Darbe öncesi son yerel seçimlerde Türkiye genelinde 1730

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Belediye başkanlığının, 714'ünü kazanan sol partiler, bu seçimlerde 1700 belediye başkanlığının ancak 372'sini kazanabilmişlerdir. Bir başka anlatımla, darbe öncesinde yerel gücün yüzde 41.27'sini elinde tutan sol kanatın, darbe sonrası yerel seçimlerde elinde ancak yüzde 21.88'lik bir güç kalmıştır. Sağ kanat ise darbe öncesi yüzde belediye başkanlıklarının yüzde 46.65'ini elinde bulundururken, darbe sonrasında bu güçlerini neredeyse yüzde 71.88'e taşımıştır (Tablo 16).

Tablo 16: 1984 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER		PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1.	 ANAP	868
2.	 SODEP	280
3.	 DYP	233
4.	 BAGIMSIZ	106
5.	 MDP	105
6.	 HP	92
7.	 RP	16
TOPLAM		1700

Kaynak: *Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-e Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir.*

1984 yerel seçimleri, partilerin kazandıkları oylar ve belediye başkanlıkları temelinde incelendiğinde de oldukça önemli bulgularla karşılaşılır. Öncelikle vurgulamak gerekir ki, 1983 genel seçimlerinde olduğu gibi 1984 yere seçimlerinin de tartışmasız galibi Özal'ın Anavatan Partisi'dir. Amerika'nın ve Türk iş dünyasının doğrudan, darbeyi yapan generallerin de dolaylı desteğini alan ANAP, dört eğilimi birleştirme (Ahmad, 1993) sloganıyla bu seçimlerde de yoluna devam etmiştir. Ne var ki böylesine bir slogan ancak, ortalığın toz-duman içinde olduğu, siyasi karmaşa sonrası geçiş dönemlerinde başarı getirebilirdi. Nitekim de öyle olmuştur: İlerleyen bölümlerdeki bulgular, siyasi eğilimler siyasi örgütlenmelerini tamamlayıp, demokratik yaşamda taşlar yerine oturmaya başladığında, böylesi söylemlerle yola çıkan geçiş dönemi siyasi partilerin başarılarının kalıcı olmayacağını gösterecektir.

Partiler bazında, sol kanadın en güçlü partisi konumuna ise Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ulaşmıştır. SODEP aldığı yüzde 23.35'lik oy oranı ile partilerin Türkiye geneli sıralamasında ikinci sırayı almıştır. Rakibi SODEP'i aşırı solculukla suçlayan (Şener, 2006) ve klasik bir sosyal demokrat parti olma çabasındaki Halkçı Parti (HP) ise, yüzde 8.76'lık bir oy ile dördüncü sırada yer almıştır.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Öte yandan, sağ kanadın öteki partileri DYP yüzde 13.25'le üçüncü, MDP yüzde 7.09'la beşinci, MSP'nin mirasçısı konumundaki RP ise yüzde 4.40 ile altıncı sırada yer almıştır (Tablo 16).

9. 1989 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1989 Türkiye yerel seçimleri, 26 Mart 1989'da yapılmış ve seçimlerde Anavatan Partisi (ANAP), Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP), Doğru Yol Partisi (DYP), Demokratik Sol Parti (DSP), Refah Partisi (RP), Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) ve İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP) iktidar mücadelesi vermiştir. Hem Kazanılan belediye başkanlığı sayısı, hem de il genel meclisi seçim sonuçları bakımından, 1989 yerel seçimlerinin Türkiye galibi Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP)'dir.

Halkçı Parti (HP) ve Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP)'nin birleşmesiyle Kasım 1985'te kurulan SHP, yerel seçimlerde solun ikinci tarihi çıkışını gerçekleştirmiştir. Bilindiği gibi solun ilk çıkışını, 1977 yerel seçimlerinde Ecevit'in CHP'si gerçekleştirmiş ve Türkiye genelinde kazandığı yüzde 41.73 oy oranı ve 714 belediye başkanlığı ile Türk siyasi tarihinde çok önemli bir sayfa açmıştı. Bununla birlikte solun bu çıkışı, 1980 askeri darbesiyle durdurulmuştu.

Tablo 17: 1989 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

		Türkiye Geneli		
		Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
			Sayı	(%)
1989	Sağ Partiler Toplamı	59.48	1225	61.74
	Sol Partiler Toplamı	39.22	689	34.73
	Diğerleri	1.3	70	3.53
Toplam		100	1984	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-f Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 18: 1989 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
ANAP	21.80
DSP	9.03
DYP	25.13
IDP	0.94
MCP	4.14
RP	9.80
SHP	28.69
BAGIMSIZ	0.47
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-f Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

1989 il genel meclisi seçimlerinde SHP, yüzde 28.69 oy alarak, birinci parti olmuştur (Tablo 18). Kazanılan belediye başkanlığı sıralamasında da, en yakın rakibi ANAP'tan 82 daha fazla belediye başkanı çıkararak, toplamda 652 belediye başkanlığı ile seçimin galibi olmuştur (Tablo 19). Toplam oy bağlamında da sol kanat, darbe sonrası ilk yerel seçimlerde yüzde 32.63 olan gücünü, 1989 belediye başkanlığı seçimlerinde yüzde 39.22'ye yükseltmiştir (Tablo 17). Bu rakamlar, 1989 Türkiye yerel seçimlerinin mağlubunun, iktidar partisi ANAP olduğunu açıkça göstermektedir.

Tablo 19: 1989 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER	PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1. SHP_	652
2. ANAP	570
3. DYP	550
4. RP	74
5. BAGIMSIZ	70
6. DSP	37
7. MCP	24
8. IDP	7
TOPLAM	1984

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-f Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

SHP'nin parti bazındaki bu başarısına rağmen, Tablo 17'de de görüldüğü gibi, seçim aritmetiği genelinde, yine sağ yelpaze ağır basar. Sağ kanat bu seçimlerde Türkiye genelinde, önceki seçimlere oranla yüzde 5'e yakın oy kaybı yaşasa da, sol partiler toplamından yüzde 20 daha fazla oy almayı

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

başarmıştır. Kazanılan belediye başkanlıklarının oransal dağılımı bakımından da aynı değerlendirme geçerlidir: Sağ partiler bir önceki seçimlerde, belediye başkanlıklarının yüzde 71.88 kazanmışlardı. 1989 seçimlerinde bu oran, yüzde 61.78'e gerilemiştir. Bununla birlikte bu seçimlerde sağ kanat, sol kanatın neredeyse 2 katı daha fazla belediye başkanlığı kazanmıştır.

10. 1994 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

1994 Türkiye yerel seçimleri 27 Mart 1994 tarihinde, toplam 2710 belediye başkanlığı için gerçekleştirilmiştir. Seçimlere Anavatan Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, İşçi Partisi, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Refah Partisi, Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Sosyalist Birlik Partisi ve Yeniden Doğuş Partisi olmak üzere toplam 13 siyasi parti katılmıştır.

1994 belediye başkanlığı seçim sonuçları incelendiğinde (Tablo 20) sağ yelpazede yaşanan kan kaybının durduğu, görülür. Bunun da ötesinde sağ partiler, Türkiye genelinde çok hızlı bir şekilde toparlanıp güçlerini arttırmışlardır: 1989 seçimlerinde sağ partilerin toplam oyu yüzde 59.48 iken, 1994 belediye başkanlığı seçimlerinde, yüzde 20'den fazla artarak yüzde 70.13'e yükselmiştir. Bu yükseliş, çıkarılan belediye başkanlığı sayısına da yansımıştır. Sağ partiler 1989 seçimlerinde, Türkiye genelinde toplam 1984 belediye başkanlığının 1225'ini kazanırken, 1994 seçimlerinde 2710 belediye başkanlığının 2143'ünü kazanmıştır. Oransal açıdan da, yerel yönetimlerde daha önce yüzde 61.74 olan güçlerini, bu seçimlerde yüzde 79.08'e taşımışlardır (Tablo 20). Sağın bu hızlı toparlanmasında öncülüğü DYP ve ANAP yapmış olsa da, MHP ve özellikle de RP'nin bu yükselişe katkısı yadsınamayacak ölçüde büyüktür.

Tablo 20: 1994 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

		Türkiye Geneli		
		Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
			Sayı	(%)
1994	Sağ Partiler Toplamı	70.13	2143	79.08
	Sol Partiler Toplamı	29.09	523	19.32
	Diğerleri	0.78	44	1.6
	Toplam	100	2710	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-g Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 21: 1994 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
ANAP	21.09
BBP	1.26
CHP	4.61
DP	0.53
DSP	8.75
DYP	21.41
IP	0.28
MHP	7.95
MP	0.45
RP	19.14
SBP	0.29
SHP	13.53
YDP	0.37
BAGIMSIZ	0.34
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-g Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

Sol kanat ise, sağın bu hızlı yükselişi karşısında büyük bir güç kaybı yaşamıştır. Sol partilerin bir önceki seçimlere göre oy kaybı yüzde 10'a yaklaşmıştır. Bir önceki seçimlerde, Türkiye'de, belediye başkanlıklarının yüzde 34.73'ü sol partilerin yönetiminde iken, 1994 seçimlerinde bu güç, çok hızlı bir düşüşle yüzde 19.32'ye gerilemiştir. Solun yerel yönetimlerdeki bu büyük gerileşiminde en önemli rolü SHP oynamıştır. Bir önceki seçimlerde yüzde 28.69 oy oranı ile tarihi bir başarı sergileyerek seçimden galip çıkan SHP; 1994 il genel meclisi seçimlerinde oy oranını yüzde 13.53'e düşürerek (Tablo 21) tarihi bir hezimetle imza atmıştır. Bu başarısızlık, SHP'nin yerel yönetim anlayışının, halk tarafından kabul görmediğinin bir göstergesi olarak da yorumlanabilir. Solun öteki iki partisinden CHP 64 belediye başkanlığı kazanarak altıncı sırada, DSP ise 23 belediye başkanlığı ile sekizinci sırada yer almıştır (Tablo 22).

Tablo 22: 1994 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER	PARTİLERİN TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1. DYP	886
2. ANAP	793
3. SHP	436
4. RP	329
5. MHP	118
6. CHP	64
7. BAGIMSIZ	44
8. DSP	23
9. BBP	11
10. DP	6
TOPLAM	2710

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-g Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

1994 yerel seçimlerinde, en dramatik sonucu SHP yaşarken, en büyük başarıyı Erbakan'ın Refah Partisi gerçekleştirmiştir. Hem çıkardığı belediye başkanlığı sayısı hem de il genel meclisi seçimi oy oranı bakımından ilk iki sırayı sağ kanattan DYP ve ANAP paylaşırsa da RP, bir önceki seçimlerde yüzde 9.80 olan oy oranını, seçim öncesi kamuoyu yoklamalarının tersine (Bayramoğlu, 2006-a), 1994 il genel meclisi seçimlerinde ikiye katlayarak yüzde 19.14'lük bir güce ulaşmıştır. Bir önceki seçimlere Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) çatısı altında giren milliyetçi kanat, 1994 seçimlerine Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) kimliği ile girmiştir. MHP de oy oranını iki kat arttırarak, 118 belediye başkanlığı kazanmıştır. MHP'nin yerel yönetimlerde güçlenerek beşinci parti konumuna yükselmesinde, Alparslan Türkeş döneminde sergilenen “modern”, “laik”, “kentli” çehresi önemli rol oynamıştır (Bayramoğlu, 2006). Türkeş'in ölümünden sonra genel başkan seçilen Devlet Bahçeli'nin de bu kimliğe sahip çıkması MHP'ye, 1999 genel seçimlerinde daha büyük bir başarı getirecektir.

11. 1999 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

18 Nisan 1999'da gerçekleşen 1999 yerel seçimlerine 20 parti katılmıştır. Bu seçimlerde 14 parti 80 ilin tamamında, 15'i Büyükşehir, toplam 3200 belediye başkanlığı için yarışmıştır. Seçimlere Anavatan Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Türkiye Partisi, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, Fazilet Partisi, Halkın Demokrasi Partisi, İşçi Partisi, Liberal Demokrat Parti, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Sosyalist İktidar Partisi ve Yeniden Doğuş Partisi bütün illerde katılmıştır. Barış Partisi, Değişen Türkiye Partisi, Demokrat Parti,

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Emeğin Partisi, Demokrasi ve Barış Partisi, Özgürlük ve Dayanışma Partisi ise bazı seçim bölgelerinde seçime katılmamıştır (Bayramoğlu, 2006-b).

Tablo 23: 1999 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli		
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı	
		Sayı	(%)
1999 Sağ Partiler Toplamı	65.78	2551	79.35
Sol Partiler Toplamı	29.11	562	17.49
Diğerleri	5.11	102	3.16
Toplam	100	3215	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

Tablo 24: 1999 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
ANAP	15.03
BBP	1.72
BP	0.21
CHP	11.08
DBP	0.02
DEPAR	0.01
DP	0.13
DSP	18.70
DTP	0.93
DYP	13.21
EMEP	0.09
FP	16.48
HADEP	3.48
IP	0.21
LDP	0.10
MHP	17.17
MP	0.27
ODP	0.84
SIP	0.07
YDP	0.06
BAGIMSIZ	0.18
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

Bir önceki seçimlerde olduğu gibi, 1999 belediye başkanlığı seçimleri de, Türkiye genelinde sağ kanadın tartışmasız üstünlüğü ile sonuçlanmıştır. Bununla birlikte eğilim değişmiş, sağ partiler Türkiye genelinde kısmi bir oy kaybı yaşamışlardır. Ancak oy kaybetse de, belediye başkanlıklarının

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

sayısal ve oransal dağılımı bakımından, bu seçimin galibi yine sağ kanattır. Şöyle ki, 1994 belediye başkanlığı seçimlerinde sağ partiler, toplam 2710 belediye başkanlığının 2143'ünü kazanarak, Türkiye genelinde belediye başkanlıklarının yüzde 79.08'ine sahip olmuştur. 1999 seçimlerinde ise toplam 3215 belediye başkanlığından 2551'ini kazanarak yüzde 79.35'lik büyük bir güç elde etmiştir (Tablo 25).

Sol kanadın toplam oy oranında, bir önceki seçimlere oranla değişen fazla bir şey olmamıştır: Her iki seçimlerde de sol partiler, yerel iktidar pastasından yüzde 29 civarında bir pay alabilmiştir (Tablo 23). Kazanılan belediye başkanlığı sayısı ve oranı bakımından da durum aynıdır. Bir önceki seçimlerde 523 belediye başkanlığı ile Türkiye'de yerel yönetimlerin yüzde 19.32'sine sahip olan sol kanat, 1999 seçimlerinde de 3215 belediye başkanlığının 562'sini kazanarak, yüzde 29.11'lik oy oranı ile belediye başkanlıklarının yüzde 17.49'una sahip olabilmiştir (Tablo 25).

Tablo 25: 1999 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER		TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
1.	 ANAP	779
2.	 DYP	736
3.	 MHP	499
4.	 FP	488
5.	 CHP	373
6.	 DSP	189
7.	 BAGIMSIZ	61
8.	 HADEP	38
9.	 BBP	25
10.	 DTP	14
11.	 BP	6
12.	 DP	4
13.	 ODP	2
14.	 DBP	1
TOPLAM		3215

Kaynak: *Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-b Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir*

Bu seçimler de partiler bağlamında çok çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Türk siyasi tarihinde, 1963–1999 yıllarını kapsayan süreçte yapılan bütün yerel seçimlerde, belediye başkanlarının partilere dağılımı temelinde ilk kez bu seçimlerde, ilk dört sırayı sağ partiler kazanmıştır. Bir başka anlatımla toplam 3215 belediye başkanlığının 779'unu kazanan ANAP birinci sırada, 736 belediye başkanlığı

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

kazanan DYP ikinci sırada, 499 belediye başkanlığı kazanan MHP üçüncü ve 488 belediye başkanlığı kazanan FP dördüncü sırada yer almıştır. Solun bu seçimlerdeki iki büyük partisi CHP ve DSP ise beşinci ve altıncı sırayı paylaşmıştır. Burada vurgulanması gereken önemli bir ayrıntı, DSP belediye başkanlığı seçimlerinde yüzde 15.19'luk oy oranı ile ANAP ve FP'nin ardından üçüncü sırada yer almış olmakla birlikte, kazanılan belediye başkanlığı sayısı bakımından bu başarıyı sürdürememiştir.

Türkiye il genel meclisi seçim sonuçları bakımından ise durum biraz daha farklıdır. Bu seçimlerden yüzde 18.70 oy oranıyla DSP birinci çıkmıştır. Bu partiyi, yüzde 17.17 ile MHP ve yüzde 16.48 ile FP izlemiştir. Dördüncü ve beşinci sırada ise ANAP ve DYP yer almıştır. Yedinci sırada yer alan CHP'nin oyu ise yüzde 11.08'dir. 1999 yılı seçimlerinin sonuçları DSP açısından oldukça anlamlıdır. Bu parti aldığı oy oranı bakımından, il genel meclisi seçimlerinden birinci, belediye başkanlığı seçimlerinden de üçüncü parti olarak çıkmış olmasına rağmen, ancak 189 belediye başkanlığı kazanabilmiştir.

12. 2004 YILI YEREL SEÇİM SONUÇLARI:

2004 yerel seçimleri de, Türk siyasi ve toplumsal hayatının en kayda değer seçimlerinden bir tanesidir. Sağ siyaset geleneği yerel seçimler temelinde, son 40 yılın en büyük başarısını bu seçimlerde kazanmıştır. Belediye başkanlığı seçimlerinde, Türkiye genelinde alınan yüzde 72.83'lük oy, sağ kanat için tarihi bir başarı olmuştur. Bu seçimler, sol kanat açısından da ilklerin yaşandığı sonuçlar ortaya koymuştur. Tablo 26'da da görüldüğü gibi, aldığı yüzde 26.33'lük oy ile sol kanat bu seçimlerde, tarihi bir yenilgiye uğramıştır.

Tablo 26: 2004 Yılı Yerel Seçimlerinde Oyların Dağılımı

	Türkiye Geneli			
	Belediye Başkanlığı Seçimlerinde Oy Dağılımı (%)	Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı		
		Sayı	(%)	
2004	Sağ Partiler Toplamı	72.83	2832	80.55
	Sol Partiler Toplamı	26.33	602	17.12
	Diğerleri	0.84	82	2.33
	Toplam	100	3516	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-i Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Tablo 27: 2004 Yılı Türkiye Yerel (İl Genel Meclisi) Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)
	Türkiye Geneli
EMEP	0.05
DSP	2.18
ANAP	2.50
BTP	0.47
AKP	41.89
BBP	1.16
IP	0.24
ODP	0.04
LDP	0.00
TKP	0.25
DYP	9.88
ATP	0.03
MP	0.01
CHP	18.38
GP	2.57
YTP	0.25
SHP	5.03
SP	3.99
DP	0.04
MHP	10.37
TOPLAM	100

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında, Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-i Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

2004 yerel seçimlerinin partiler bazındaki galibi, Adalet ve Kalkınma partisidir. AKP, Türkiye il genel meclisi seçimlerinde, yüzde 41.89 gibi büyük bir güç elde ederek birinci parti olmuştur. Bu oran, yüzde 18.38'lik oy oranı ile seçimlerden ikinci parti olarak çıkan CHP'nin oylarından, yüzde 128 daha fazladır. Belediye başkanlığı seçimleri ise, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin seçim zaferini daha görünür kılar. AKP, Türkiye genelinde toplam 3516 belediye başkanlığının, 1950'sini kazanmıştır. Bir başka anlatımla tek başına, Türkiye genelinde belediye başkanlıklarının yüzde 55.46 elde etmiştir. İkinci parti CHP'nin kazandığı belediye başkanlığı sayısı ise sadece 498'dir. Sayısal bakımından üçüncü sırayı 415 belediye başkanlığı ile DYP, dördüncü sırayı ise 264 belediye başkanlığı ile MHP alır. Beşinci sıradaki ANAP 113 ve altıncı sıradaki SHP ise ancak 72 belediye başkanlığı kazanabilmiştir (Tablo 28).

Tablo 28: 2004 Yerel Seçimlerinde, Belediye Başkanlarının Partilere Göre Dağılımı

PARTİLER	TÜRKİYE GENELİNDE KAZANDIĞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI SAYISI
AKP	1.950
CHP	498
DYP	415
MHP	264
ANAP	113
SHP	72
SP	65
BAGIMSIZ	56
DSP	32
	16
GP	14
BBP	11
YTP	4
	3
ODP	2
İPTAL	2
BTP	1
DP	1
TOPLAM	3516

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında Gerçekleştirdiği Projede, Yerelnet 2006-i Verileri Temel Alınarak Düzenlenmiştir

Kazanılan belediye başkanlığı ile ilgili sayısal ve oransal bilgiler de, yukarıda vurgulanan durumu daha net bir şekilde gözler önüne serer. Tablo 28'de de görüldüğü gibi, 2004 yerel seçimlerinde Türkiye genelinde, toplam 3516 belediye başkanlığının 2832'sini sağ partiler kazanmıştır. Bu rakam, sağ partiler açısından yüzde 80.55 gibi tarihi bir orana karşılık gelmektedir. Buna karşın toplam 602 belediye başkanlığı kazanan sol partiler yerelde, yalnızca yüzde 17.12'lik bir güç elde edebilmişlerdir. Bu durum sol kanat açısından ise, tarihi bir mağlubiyet anlamı taşımaktadır.

13. TÜRKİYE'NİN SİYASİ YAPISININ, YEREL SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ VE SONUÇ

Hızlı bir modernleşme süreci içinde olan Türkiye, coğrafi açıdan olduğu kadar sosyal ve politik açıdan da dünyanın en önemli bölgesinde yer almaktadır. Türkiye'nin dünya üzerindeki konumu, üç kıta arasında bir geçiş noktası olma özelliğinin ötesinde bir anlam taşımaktadır. Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu'nun tam ortasında yer alan Anadolu yarımadası, insanlık tarihinin her döneminde, çok önemli tarihsel ve toplumsal olaylara sahne olmuştur. Doğu ve Batı medeniyetlerinin ve hayat anlayışlarının kesişim noktası olma kimliği taşıyan, onlarca uygarlığa

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

beşiklik yapmış Anadolu topraklarının, dünya açısından jeopolitik ve jeostratejik önemi bugün daha da artmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde başlayan Türk toplumunun modernleşme süreci, 1920'li yıllarda Atatürk Devrimleri ile sistematik bir bütünlük kazanmış, bugün ise geri dönülmez bir boyuta ulaşmıştır. Modernleşmede Türk deneyimi, toplumsal ve siyasal açıdan, dünyada birçok topluma örnek oluşturacak niteliktedir. Kurum ve kuralları ile Türk toplumunun tamamını kapsayan bu süreç, 29 Ekim 1923 tarihinde, çağdaş bir ulus devleti olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla bir dönüm noktasına ulaşmıştır.

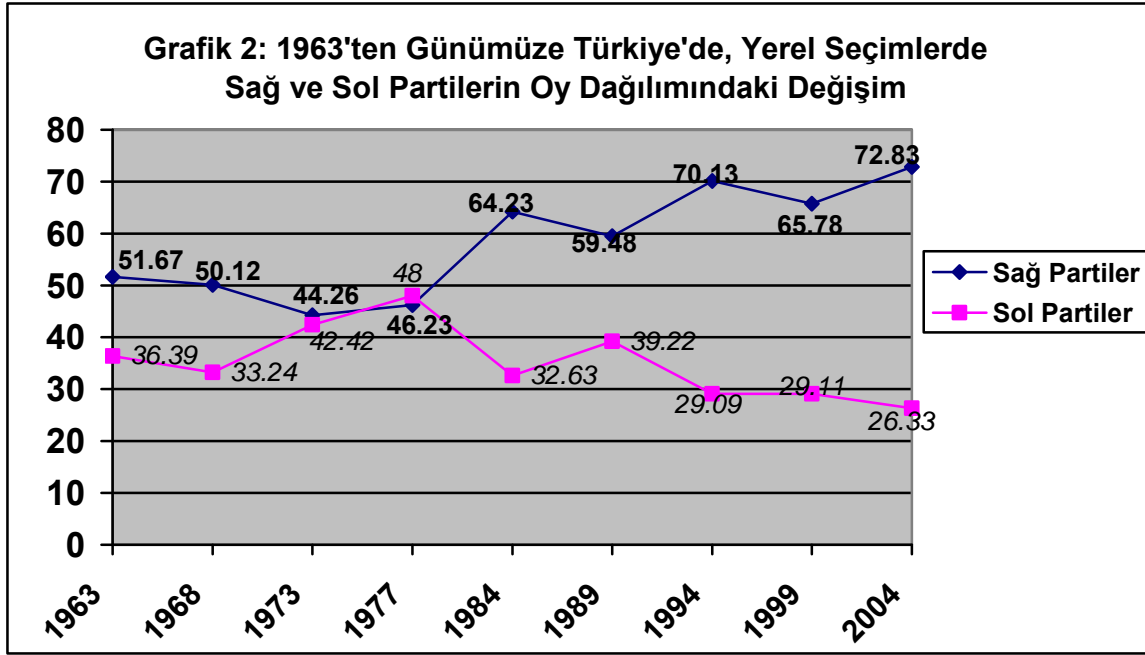
Toplumsal modernleşmenin önemli bir boyutunu oluşturan siyasi modernleşme alanında da Türk toplumu, bir ulus için oldukça kısa sayılabilecek bir sürece, siyasi yapısını çağa uydurmak konusunda da çok büyük başarılar sığdırmıştır. Modern Türk toplumunu siyasi yapısı, yapı ve işleyiş bakımından, günümüzde gelişmiş kabul edilen toplumlar ile yarış edebilecek düzeye gelmiştir. Çok hızlı bir siyasi dönüşüm gerçekleştiren Türk toplumu, kimi eksik ve sıkıntılara rağmen, kurum ve kuralları ile işleyen demokratik bir siyasi yapıya sahiptir.

Demokratik siyasi rejimler açısından ve demokratik siyasi yapının doğuşu ve gelişimi sürecinde seçimler hayati bir önem taşır. Daha önce de vurgulandığı gibi, seçimlerdeki siyasal tercihleri ile bireyler, toplumun siyasi yapısının belirlenmesinde hayati bir rol oynamaktadırlar. Başka bir anlatımla seçimlerdeki siyasal davranışları ile bireyler, ülkenin yönetimine ve toplumun değişim rotasına yön verecek; toplumdaki bireylerin uyacakları kuralları ve oynayacakları rolleri belirleyecek güce ve konuma sahip siyasi elitlerin kimler olacağını belirlemektedirler. Bunun da ötesinde bireyler, bu davranışları ile siyasal erkin, siyasi partiler arasındaki dağılımı belirlemekte ve siyasal gücü şekillendirmektedirler.

Bu bağlamda, hem toplumsal hem de yerel ölçekte siyasi yapının şekillenişinde, genel seçimler kadar yerel seçimler de belirleyici rol oynamaktadır. Çalışmada araştırma konusu olarak yerel seçimler temelinde Türkiye'nin siyasi yapısının seçilmesinin temelinde de bu realite yatar. Araştırmada, yapısal-işlevselci sosyoloji geleneğinden hareketle, siyaset sosyolojisinin yöntem ve teknikleri kullanılarak, son 43 yılın yerel seçim sonuçları temelinde Türkiye'de siyasi erkin oluşumu, şekillenışı, işleyiş ve değişim düzenliliklerinin araştırıldı.

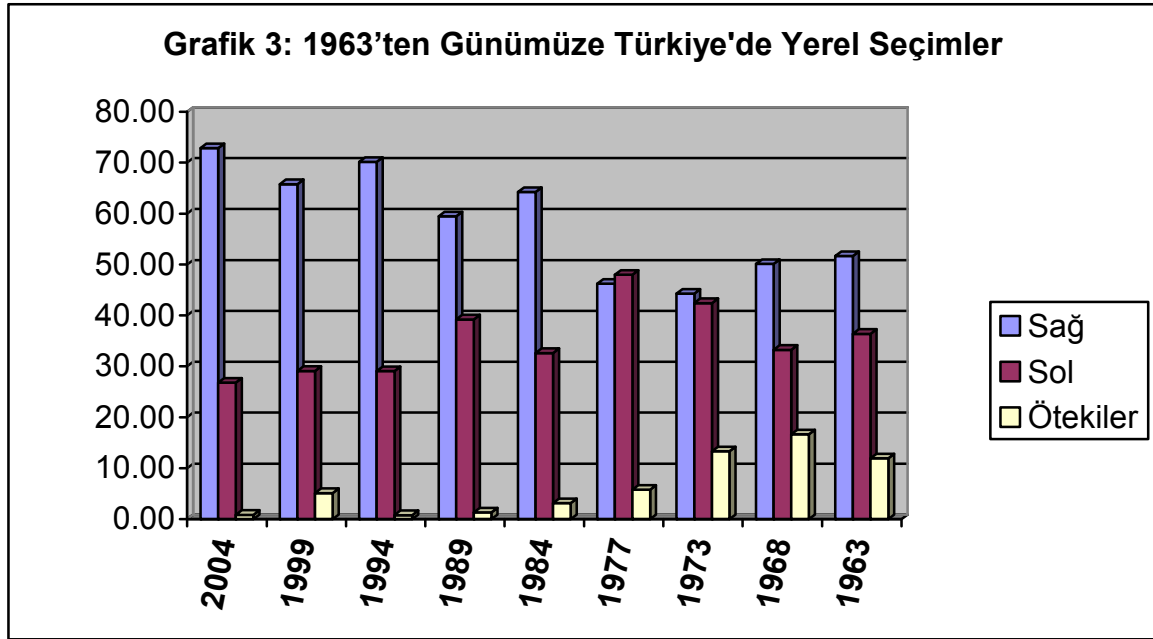
D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Araştırmada ortaya konan bulgular genel açıdan değerlendirildiğinde, dünden bugüne Türkiye'nin siyasi yapısında, sağ siyaset kültürünün ağır bastığı açıkça görülür. Grafik 2 ve Grafik 3'te sergilenen veriler de bu genellemeyi destekler doğrultudadır. Sağ partilerin Türkiye'nin yerel siyasi yapısı içindeki gücü, 1960'lı yıllarda yüzde 50'lerde seyrederken, 1970'li yıllarda kısmi ve geçici bir gerileme süreci yaşamıştır. Bununla birlikte, 1980 darbesinden sonraki süreçte sağ kanat çok hızlı bir şekilde toparlanarak, darbe sonrası ilk yerel seçimlerde oy oranını yüzde 46'dan, yüzde 64'e taşımıştır. Takip eden süreç içinde kısmi iniş çıkışlar yaşansa da, değişim trendinin yönü hep yukarıya doğru olmuştur. Buna paralel olarak sağ siyaset geleneği, yerel seçimler bazında Türkiye'deki en büyük başarısını 2004 yılı yerel seçimlerinde gerçekleştirmiştir. Sağ kanadın tarihi bir çıkış yakaladığı bu yerel seçimlerde sağ partilerin toplam oy oranı yüzde 72.83 olmuştur.

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında, Gerçekleştirdiği Projedeki Veriler Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

Kaynak: Araştırmacının 2006 Yılında, Gerçekleştirdiği Projedeki Veriler Temel Alınarak Düzenlenmiştir.

Buna karşın sol partiler Türkiye'nin siyasi yapısı içinde, yerel seçimler temelinde en yüksek temsil gücünü, yüzde 46.23'lük oy oranı ile 1977 yerel seçimlerinde elde etmiştir. Türkiye genelinde, 1968'den 1977'e kadar olan süreç içinde hızlı bir yükseliş sergileyen sol kanat, 1980 askeri darbesi ile büyük bir yara almıştır. Takip eden süreçte sol kanadın, Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısı içindeki gücü, sürekli bir gerileşim trendi içinde olmuştur. 2004 il genel meclisi seçimleri ise solun düşüşünü pekiştirmiş, deyim yerindeyse bu seçimler sol kanat açısından çöküşü beraberinde getirmiştir. Toplamda alınan yüzde 26.33'lük oy sol için, 1963 yerel seçimlerinden bugüne, yerel siyasi güç içinde alınan en düşük pay anlamını taşımaktadır

Sağ partiler yerel yönetimlerde en düşük temsil edilme gücünü, yüzde 44.26 ile 1973 il genel meclisi seçimlerinde elde etmiştir. 1977 yerel seçimlerinin ise Türkiye'nin siyasi yapısı içinde ayrı bir yeri vardır. Yakın Türk siyasi tarihinde gerçekleştirilen son 9 yerel seçimlerde, sol partileri toplam oy oranı, ilk ve son kez, 1977 seçimlerinde sağ partilerin oy oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Ne var ki solun bu çıkışı kalıcı olmamış ve darbe sonrası ilk yerel seçimlerde, sol partiler yerel yönetimlerdeki halk desteğinin üçte birini kaybetmiştir. Buna karşın darbe sonrasında sağ yelpaze, oy oranını yüzde 60'ın üzerine taşımıştır. Bu sonuçlar, sağ kanadın 1984 yerel seçimlerinde gerçekleştirdiği hızlı çıkışta ve takip eden süreç içinde sergilediği başarıda, 1980 askeri darbesinin doğrudan ya da dolaylı da olsa çok önemli roller oynadığı göstermektedir.

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

KAYNAKÇA:

AHMAD, F. (1993), *The Making of Modern Turkey*, London: Routledge.

AKBULUT, Ö. (2006-a), *Seçim Sonuçlarının Değerlendirmesi 1963 Yılı Raporu*, TODAİE-YERELNET, 07.02.2006 http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1963.php

AKBULUT, Ö. (2006-b), *Seçim Sonuçlarının Değerlendirmesi 1968 Yılı Raporu*, TODAİE-YERELNET, 07.02.2006, http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1968.php

AKSOY, M. (2000), *Sosyoloji ve Sosyal Bilimlere Giriş*, İstanbul: Alfa Yayınları.

ALBAYRAK, M. (2004), *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti*, Ankara: Phoenix Yayınları.

ALTUNIŞIK, R. (vd.) (2004), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı)*, Sakarya: Sakarya Kitabevi.

ARSLAN, A. (2005-a), [Tek Partili Dönem Ve Çok Partili Dönem Türk Siyasi Elitlerinin Toplumsal Profillerinin Karşılaştırmalı İncelemesi](http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=240), "İş-Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, cilt: 7, Sayı: 1, 8.3.2005, http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=240

ARSLAN, A. (2005-b), "The Evaluation Of Parliamentary Democracy In Turkey And Turkish Political Elites". *Historia Actual On-Line*, (Contemporary History Association – Asociacion De Historia Actual) v. 3, n. 6, y. 2005, Spain (Revista Electrónica «Historia Actual On-Line», Año III, N° 6, Invierno 2005), 08.03.2005 <http://www.hapress.com/abst.php?a=n06a10>

ARSLAN, A. (2005-c), "1995'ten Günümüze Türk Siyasi Elitlerinin Sosyolojik Analizi", III. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Kırgızistan Celalabad Kommersiyaluk Enstitüsü – Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabad-Kırgızistan, 5–9 Haziran 2005.

ARSLAN, A. (2004), *Türk İktidar Seçkinleri, Kırgızistan Kommersiyaluk Enstitüsü, Akademik Bakış, Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 3, ss. 1-9, Kırgızistan, http://www.tdcif.org/a_view.php?pg=arc_view&ex=13*

ARSLAN, A. (2003-a), *Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi*, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2003–2, ss. 115-135, Kocaeli.

ARSLAN, A. (2003-b), *Türkiye'nin Siyasi ve Toplumsal Değişme Sürecinde Ordu ve Türk Askeri Elitleri*, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*, Cilt: 6, Sayı: 1, Bahar 2003, ss. 5-28, Ankara.

AYATA, A. (1992), *Cumhuriyet Halk Partisi: Örgüt ve İdeoloji*, Ankara: Gündoğan Yayınları.

AZPURU, D. (2005), *The General Elections in Guatemala, December 2003*, *Electoral Studies*, Volume: 24, Pp. 143-149.

BACHRACH, P. & Baratz, M. (1962), *Two Faces of Power*, *American Political Science Review*, Vol. 56.

D. Ali ARSLAN: *1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı*

BAYRAMOĞLU, S. (2006-a), *Seçim Sonuçlarının Değerlendirmesi 1994 Yılı Raporu*, YERELNET, 01.03.2006

http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1994.php

BAYRAMOĞLU, S. (2006-b), *Seçim Sonuçlarının Değerlendirmesi 1999 Yılı Raporu*, YERELNET, 16.02.2006,

http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1999.php

BULMER, M. (1994), *Sociological Research Methods*: London: Macmillan,.

BÜYÜK LAROUSSE, *Sözlük ve Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Ss. 1599-1600. İstanbul: Interpress.

COLOMER, J.M. (2005), *The Genral Election in Spain, March 2003, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 149-153.*

COULSON, A. (2004), *Local Politics, Central Power: The Future of Representative Local Government in England, Local Government Studies, Volume: 30, No: 4, Pp. 467-480.*

ÇEÇEN, A. (2000), *İnsan Hakları*, Ankara: Savaş Yayınevi.

DAHL, R. (1961), *Who Governs?*, New Haven: Yale UP.

DARDANELLİ, P. (2005), *The Parliamentary & Executive Elections in Switzerland 2003, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 124-129.*

DOĞAN, K. (2006), *Türkiye 2005*, Ankara: T.C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü.

DUVERGER, M. (1993), *Siyasi partiler*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

FREY, F. (1965), *The Turkish Political Elite*, Massachusetts: MIT Press.

GILBERT, N. (1994), *Researching Social Life*, London: Sage.

GAME, C. (2004), *Local Elections in Britain, Local Government Studies, Volume: 30, No: 2, Pp. 276-280.*

GREEN, D.P. (vd), (2003), *Getting Out the Vote in Local Election: Results from Six Door-to-Door Canvassing Experiments, The Journal of Politics, Volume: 65, No: 4, Pp. 1083-1096.*

GLASGOW, M. (2005), *Voting Behavior and the Electoral Context of Government Formation, Elsevier Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 245-264.*

GOLDER, G. & Alvarez, M. (2005), *Democratic Electoral Systems Around the World, Elsevier Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 103-121.*

JONES, S. (2005), *Presidential and Parliamentary Elections in Georgia, 2004, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 303-311.*

KIRÇAK, C. (1993), *Türkiye'de Gericilik 1950-1990*, Ankara: İmge.

D. Ali ARSLAN: *1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı*

KIŞLALI, A.T. (1994), *Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi*, Ankara: İmge.

KİLİ, S. (1976), *Cumhuriyet Halk Partisi'nde Gelişmeler 1960-1975*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

LeDUC, L. (2005), *The Federal Election in Canada, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 338-343.*

RALLINGS, C. (vd.), (2005), *Trends in Local Elections in Britain, 1975-2003, Local Government Studies, Volume: 31, No: 4, Pp. 393-413.*

RYBAR, M. (2005), *The Presidential Election in Slovakia, April 2004, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 333-338.*

SAGAS, E. (2005), *The 2004 Presidential Election in the Dominican Republic, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 156-160.*

SCHAAP, R.D. (2005), *The House of Representatives' Election in Japan, November 2003, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 136-140.*

SULLIVAN, M. (2005), *The Legislative Elections in Indonesia, April 2004, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 326-332.*

ŞENER, M. (2006), *TODAİE Seçim Sonuçları Değerlendirmesi 1984 Yılı Raporu, YerelNET, 28.02.06* http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1984.php

ŞENER, M. (2006-b), *TODAİE Seçim Sonuçları Değerlendirmesi 1989 Yılı Raporu, http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1989.php*

TALANG, C. (2003), *The Parliamentary Election in Cambodia, July 2003, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 130-135.*

TEZİÇ, E. (1976), *Siyasi partiler : 100 soruda*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

TODAİE, 2006-a, *Konya İli 2004 Yılı Yerel Seçim Sonuçları, YerelNET, 26.12.05, http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.php?ilid=42&yil=2004&bbb=4747#baskan*

WONG, C.H. (2005), *The Federal and State Elections in Malaysia, November 2003, Electoral Studies, Volume: 24, Pp. 311-315.*

YUVAL, F. & Herne, K. (2005), *Sophisticated Behavior Under Majoritarian and Non-Majoritarian Voting Procedures, Political Behavior, Volume: 27, Number: 3, Pp. 217-237.*

YAYMAN, H. (2006-a), *TODAİE Seçim Sonuçları Değerlendirmesi 1973 Yılı Raporu, YerelNET, 26.02.06* http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1973.php

YAYMAN, H. (2006-b), *TODAİE Seçim Sonuçları Değerlendirmesi 1977 Yılı Raporu, YerelNET, 26.02.06, http://www.yerelnet.org.tr/secimler/secim_analizleri1977.php*

D. Ali ARSLAN: 1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı

YERELNET, (2006-a), *1963 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 14.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1963>

YERELNET, (2006-b), *1968 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 14.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1968>

YERELNET, (2006-c), *1973 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 15.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1973>

YERELNET, (2006-d), *1977 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 15.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1977>

YERELNET, (2006-e), *1984 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 16.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1984>

YERELNET, (2006-f), *1989 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 16.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1989>

YERELNET, (2006-g), *1994 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 17.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1994>

YERELNET, (2006-h), *1999 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 17.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=1999>

YERELNET, (2006-i), *2004 Yerel Seçim Sonuçları*, *TODAİE* 18.02.2006,
<http://www.yerelnet.org.tr/secimler/index.php?tur=&yil=2004>

YETKİN, Ç. (1992), *Askeri Darbeler ve Amerika*, Ankara: Ümit Yay.